

Lausuntoyhteenveto

8.5.2026

VN/10343/2024
VN/10343/2024-MMM-
67

Lausuntoyhteenveto: hallituksen esitys eduskunnalle saaristolaiksi

Tausta

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle saaristolaiksi sekä luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi saaristoasian neuvottelukunnasta.

Lausuntoa on pyydetty seuraavilta tahoilta: Enonkoski, Kemiönsaari, Kustavi, Maalahti, Parainen, Puumala, Sulkava, Hailuoto, Asikkala, Espoo, Helsinki, Hirvensalmi, Inkoo, Joutsa, Juuka, Jyväskylä, Kaarina, Kirkkonummi, Kitee, Kivijärvi, Kotka, Kuhmoinen, Kuopio, Lieksa, Liperi, Loviisa, Luhanka, Luoto, Mikkeli, Mustasaari, Naantali, Närpiö, Parikkala, Pori, Porvoo, Pyhtää, Raasepori, Ruokolhti, Rääkkylä, Salo, Savonlinna, Sipoo, Taipalsaari, Taivassalo, Tervo, Uusikaupunki, Vaala, Vöyri, Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto, Keski-Suomen liitto, Kymenlaakson liitto, Pirkanmaan liitto, Pohjanmaan liitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Savon liitto, Päijät-Hämeen liitto, Satakuntaliitto, Uudenmaan liitto, Varsinais-Suomen liitto, Uudenmaan, Lounais-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Itä-Suomen, Pohjanmaan ja Pohjois-Suomen elinvoimakeskukset, Varsinais-Suomen, Itä-Uudenmaan, Pohjanmaan, Länsi-Uudenmaan, Etelä-Savon, Etelä-Karjalan, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Lapin ja Kainuun hyvinvointialueet, liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Maaseutupolitiikan neuvosto, Suomen Kylät ry, Finlands öar - Suomen saaret, Saaristoasiain neuvottelukunta, Pidä Saaristo Siistinä ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Saaristomeren biosfäärialue, Museovirasto, Vapaa-ajan asukkaiden liitto, Metsähallitus, Finferries, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Aktion Österbotten r.f., Eteläisen maaseudun osaajat EMO ry, Etelä-Karjalan Kärki-LEADER ry, I samma båt - samassa veneessä rf. r.y., JyväSRiihi ry, Kehittämisyhdistys Kalakukko ry, Kehittämisyhdistys Mansikka, Kehittämisyhdistys SILMU ry, Keski-Karjalan Jetina, Leader Joensuun seutu, Leader Karhuseutu, Leader Pyhäjärvisseutu, Leader Ravakka, Leader Sepra, Länsi-Saimaan Kehitys, Maaseutukehitys ry, Nouseva Rannikkoseutu ry, Oulujärvi LEADER ry, Pomoväst, Päijänne-Leader ry, Vaara-Karjalan Leader, Varsin Hyvä ry, Viisari ry, Veej'jakaja, Vesuri-ryhmä ry, Ykkösakseli ja SavonLuotsi.

Lausuntoaika oli 3.3.–14.4.2026. Lausuntoja saatiin 84 kappaletta.

Seuraavilla tahoilla ei ollut lausuttavaa asiasta: oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Pohjois-Savon hyvinvointialue.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

Lausunnon jättivät seuraavat tahot: Järvi-Suomen kylät ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Enonkosken kunta, Suomen Kuntaliitto ry, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy, Åbolands Skärgårdsstiftelse sr, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Siun sote, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Museovirasto, Savonlinnan kaupunki, Pidä Saaristo Siistinä ry, INGÅ FISKARGILLE R.F., Hitis kyrkoby byaförening r.f., Puolustusministeriö, Maaseutupolitiikan MaalleKo-verkosto (Maaseudun asuttavuus, asuminen ja kotoutuminen maaseudulla), Varsinais-Suomen Kylät ry, Paraisten kaupunki, Hailuodon kunta, Taipalsaaren kunta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Vöyrin kunta, Etelä-Savon hyvinvointialue, Raseborgs stad, Suomen Kylät ry, Maa- ja metsätalousministeriö – Saaristoasiain neuvottelukunta, Saaristoasian neuvottelukunnan yksityistielossityöryhmä, Porvoon kaupunki, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, FÖSS Finlands Öar rf - Suomen saaret, Valtiovarainministeriö, Rosala Byaråd r.f., Kokonsaaren kyläyhdistys ry, Turvallisuuskomitean sihteeristö, Satakuntaliitto, Åbolands Fiskarförbund r.f., Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Väylävirasto, Työ- ja elinkeinoministeriö, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Puumalan kunta, ProAgria Etelä-Savo ry, Metsähallitus, Kymenlaakson liitto, Helsingin kaupunki, Etelä-Savon maakuntaliitto, Sulkavan kunta, SLC, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund, Hirvensalmen kunta, Svenska folkpartiet i Egentliga Finland rf, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Kotkan kaupunki, kaupunkikehitys ja viestintä, Kemiönsaaren kunta, Lieksan kaupunki, Utvecklingsförening SILMU rf, Larsmo kommun, Malax kommun, Korsholms kommun, Etelä-Karjalan liitto, Varsinais-Suomen liitto, Kustavin kunta, Pyhtään kunta, Keski-Suomen liitto, Suomen Tieyhdistys ry, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, sisäministeriö, Pyhtään kunta, Suomenlinnaseura, Brunskär Fisk, Taipalsaaren saaristotoimikunta, Barösund, Uudenmaanliitto, Inkoon kunta sekä neljä yksityishenkilöä.

Lausuntopalaute

Tiivistelmä lausunnonantajien huomioista

Lausunnonantajat pitivät saaristolain päivittämistä tärkeänä ja katsoivat esityksen olevan kokonaisuutena parannus nykytilaan. Lausunnonantajat katsoivat, että kausiasutuksen merkityksen korostaminen on tärkeää. Useat lausunnonantajat toivoivat, että kausiasutus otettaisiin jatkossa huomioon myös saaristokuntien ja -osakuntien määrittelyssä. Lain tavoitteita pidettiin hyvinä.

Saariston käsitteen pohjautumista Suomen ympäristökeskuksen saaristoluokitukseen pidettiin aiempaa selkeämpänä ja puolueettomana. Saaristokuntaa koskevaa säännöstä ei uudistettu, mitä lausunnonantajat pitivät puutteena. Lausunnonantajat katsoivat, että jatkossa saaristokunnan määrittelyssä olisi otettava huomioon myös kausiasukkaat. Lausunnonantajat pitivät hyvänä, että lakiin lisätään säännös saaristoista hyvinvointialueesta. Saaristoista hyvinvointialueita koskeva säännös sai kritiikkiä esimerkiksi siitä, että pelastuspalveluiden rahoitusta ei oteta huomioon. Muutamien lausunnonantajien mukaan 70 pisteen raja saaristoille hyvinvointialueelle on liian korkea. Osa lausunnonantajista katsoi, että nykykuotoinen hyvinvointialuelainsäädäntö palvelee paremmin saaristoisten hyvinvointialueiden palveluiden tuottamista.

Kuntien ja hyvinvointialueiden palveluita koskeva säännös sai pääosin myönteistä palautetta, mutta lausunnoissa korostettiin tietoliikenneyhteyksien merkitystä ja niiden puuttumista esityksestä. Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottaminen sekä saariston elinkeinotoiminnan edistämistä koskevia säännöksiä pidettiin pääsääntöisesti hyvinä.

Monissa lausunnoissa toivottiin, että yksityistielosseista säädettäisiin tarkemmin joko saaristolaisa tai yksityistielaisa. Etelä-Karjalan liitto korosti, että järviolueiden saaristo olisi otettava huomioon tasavertaisesti merialueiden saariston kanssa.

Yhteysalusliikenteen varautumisvelvollisuutta pidettiin tarpeellisena. Moni lausunnonantajista katsoi, että lisäksi saariston tietoliikenneyhteydet olisi otettava paremmin huomioon ja varmistettava niiden toiminta poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Lisäksi osa lausunnonantajista korosti, että digitaaliset ratkaisut eivät saa poissulkea fyysisiä palveluja.

Viittausta alueidenkäyttölakiin sekä avustusta saariston luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön hoitoon pidettiin tarpeellisena. Saariston tilanne- ja kehityskuvan antamista eduskunnalle kannattivat

lähes kaikki lausunnonantajat. Saaristoasian neuvottelukunnan toiminnan jatkamista pidettiin tärkeänä.

Lain tavoite sekä saaristopolitiikan toteutus ja seuranta (1–2 §)

Lain tavoitetta koskevaa säännöstä pidettiin lausuntopalautteessa hyvänä. Esimerkiksi Kotkan kaupunki piti lain tavoitetta selkeänä ja perusteltuna. Lausuntopalautteessa katsottiin, että on tärkeää tunnistaa kausiasutuksen merkitys saariston elinvoimalle. Lisäksi hyvänä pidettiin, että tavoitteeseen sisältyy kulttuuriperinnön ja luontoarvojen vaaliminen.

Myös saaristopolitiikan toteutusta ja seurantaa koskeva säännös sai myönteistä lausuntopalautetta. Esimerkiksi valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja Varsinais-Suomen liitto pitivät hyvänä, että säännöksessä tunnistetaan saaristopolitiikan poikkihallinnollinen luonne useaa eri hallinnonalaan koskevana kehittämistehtävänä. MTK piti tärkeänä, että maa- ja metsätalousministeriöllä on erityisrooli saaristopolitiikkaa koordinoivana tahona. Myös esimerkiksi Hirvensalmen kunta piti tärkeänä, että saaristokoordinaatio on maa- ja metsätalousministeriössä. Svenska folkpartiet i Egentliga Finland rf piti säännöstä hyvänä, mutta korosti, että sen vaikutus riippuu siitä, miten yhteensovittaminen käytännössä tapahtuu.

Saariston käsite, saaristokunta, saaristoinen hyvinvointialue, kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut saaristossa (3–6 §)

Saariston käsitettä koskevaa säännöstä pidettiin parannuksena aiempaan. Esimerkiksi Keski-Suomen liiton mukaan saaristoluokitus tarjoaa hyvän ja puolueettoman pohjan saaristoluokkien määrittelylle. Varsinais-Suomen liitto katsoi, että saariston käsite vähentää tulkinnanvaraisuutta. Lieksan mukaan käsitejaottelu on aiempaa selkeämpi. Hirvensalmen mukaan on tärkeää, että tunnistetaan eri saaristoisten alueiden erityispiirteet ja saaristotopografia on siinä ansiokas kuvaaja. Toisaalta esimerkiksi Maaseutupolitiikan MaalleKo-verkosto katsoi, että saaristo-olosuhteet eivät kuitenkaan määräydy pelkästään maantieteellisesti, vaan keskeistä on arjen toimintaedellytysten kokonaisuus, kuten palvelujen saavutettavuus, liikenneyhteydet, etäisyydet ja kustannustekijät. Myös Varsinais-Suomen Kylät ry:n mukaan on olennaista tunnistaa, että saaristo-olosuhteet eivät määräydy pelkästään maantieteellisen sijainnin perusteella.

Saaristokuntaa koskeva säännös säilyi laissa aiempaa vastaavana, ja tätä pidettiin lausunnoissa ongelmallisena. Useat lausunnonantajat katsoivat, että saaristokuntien elinvoiman arvioinnissa on huomioitava saariston kausiasutus ja monipaikkaisuus. Varsinais-Suomen liiton mukaan uudistus jää keskeneräiseksi. Keski-Suomen liitto korosti, että tulevaisuudessa valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksessa on tärkeää varmistaa, että samalla määritellään saaristoiset kunnat ja turvataan niille mahdollisuus korotettuun valtionosuuteen. Kotkan kaupunki toivoi, että saaristokuntien ja -osakuntien määrittelyssä hyödynnettäisiin myös ajantasaisia väestö- ja liikkumisdatan perusteella päivittyviä indikaattoreita. Valtiovarainministeriö totesi, että pykälän uudistamistarve on ilmeinen ja se tulee päivittää seuraavan valtionosuusuudistuksen yhteydessä siten, että sitä voidaan käyttää valtionosuuksien pohjana.

Saaristoisia hyvinvointialueita koskeva säännös sai osittain kriittistä palautetta. Etelä-Karjalan liiton mukaan 70 pisteen raja saaristoiselle hyvinvointialueelle on liian korkea. Sen mukaan rahoituksen tulisi perustua 50 pisteenrajaan ja vähintään 1 prosentin saaristoasukasosuuteen. Sen mukaan Järvi-Suomi uhkaa jäädä kokonaisuudessaan rahoituksen ulkopuolelle seuraavassa tarkastelussa. Kotkan kaupunki piti erittäin hyvänä, että kausiasukkaat on otettu mukaan hyvinvointialueiden pisteytykseen. Se toivoi, että rahoituksessa otettaisiin huomioon myös öljy- ja kemikaaliohjelmuuksien torjunnan erityistarpeet. Myös esimerkiksi Hirvensalmen kunta katsoi, ettei ehdotuksessa oteta huomioon pelastustoimen merkittävää osuutta osana hyvinvointialueita ja niiden palvelutasoa. Hirvensalmi katsoi, että nykymuotoinen hyvinvointialuelainsäädäntö palvelee paremmin saaristoisten hyvinvointialueiden palveluiden tuottamista kuin nyt uudistetut saaristoiset hyvinvointialueiden rahoituslakiesitykset.

Kuntien ja hyvinvointialueiden palveluita koskeva säännös sai pääosin myönteistä palautetta, mutta lausunnoissa korostettiin tietoliikenneyhteyksien merkitystä ja niiden puuttumista esityksestä. Svenska folkpartiet i Egentliga Finland rf:n mukaan pykälän muotoilu voi jättää tulkinnanvaraa. Sen mukaan palvelujen saatavuus ei voi johtaa siihen, että pelkkä digitaalinen palvelu on saavutettavissa ja palvelutarpeen katsotaan näin täyttyvän. Myös esimerkiksi Maalahden kunnan mukaan 6 §:ää tulisi

selventää. Palvelut voivat olla myös muualla kuin saaristossa, jos niihin on tarvittavat liikenneyhteydet. Valtiovarainministeriö katsoi, että pykälä kattaa kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävät, mutta ei luo kunnille tai hyvinvointialueille uusia tehtäviä tai velvoitteita saaristo-olosuhteisiin liittyen. Sen mukaan on tärkeää, että lakisääteisten tehtävien sisällöstä ja laajuudesta säädetään erityislainsäädännössä, eikä saaristolailla luoda siihen liittyen lisävelvoitteita.

Yhteysalusliikenne ja varautumisvelvollisuus (7–8 §)

Yhteysalusliikennettä ja sen varautumisvelvollisuutta koskevat säännökset saivat pääosin myönteistä palautetta. Sen sijaan suuressa osassa lausunnoista kritisoitiin sitä, ettei yksityistiellosseista säädetä saaristolaissa, eikä tarkemmin yksityistielloissa. Lausunnoissa nostettiin esiin huolta yksityistiellossien rahoituksen jatkumisesta. Monessa lausunnossa katsottiin, että Järvi-Suomen ja merisaariston saaristo ovat eriarvoisessa asemassa, sillä yksityistielossit sijaitsevat pääosin Järvi-Suomessa. Esimerkiksi MTK katsoi, että yksityistiellossien ja -lauttojen lainsäädännöllinen asema ja liikenneyhteyksien valtionavun jatkuvuus on turvattava selkeästi joko saaristolaissa tai yksityistielloissa. Sen mukaan nyt yksityisten tiekuntien ylläpitämien lossien ja lauttojen toiminnalla ei olisi jatkossakaan pysyvää lainsäädännöllistä turvaa, toisin kuin maantielautoilla ja yhteysaluksilla.

Yhteysalusliikenteen osalta lausunnonantajat katsoivat, että yhteysalusliikenteen jatkuminen nykyisen kaltaisena on kannatettavaa. Useiden lausunnonantajien mukaan on hyvä, että reittien ja liikennöintialueiden sekä palvelutason suunnittelussa yhteensovitetään saariston vakituisen asutuksen, kausiasutuksen ja elinkeinotoiminnan tarpeet. Varsinais-Suomen liitto katsoi, että liikenne- ja viestintäministeriön mahdollisuus asetuksella säätää mahdollisista maksuista lisää palvelutason läpinäkyvyyttä ja antaa taloudellista joustovaraa tarvittaessa.

Useat lausunnonantajat katsoivat, että yhteysalusliikenne on pidettävä maksuttomana saariston vakituksille asukkaille. Esimerkiksi Kotkan kaupunki kuitenkin kannatti mahdollisuutta kohtuuhintaisten maksujen käyttöönottoon, jos ne eivät rajoittaisi vakituisten asukkaiden liikkumista tai asumisedellytyksiä. Kustavin kunta korosti, että hallituksen esityksen perusteluissa tulisi vahvistaa saaristokuntien säännöllistä kuulemista liikenteen suunnittelussa sekä sitä, että yhteysalusliikenteen kilpailutuksissa varmistetaan toimijoiden osaaminen ja paikallistuntemus. Kotkan kaupunki piti erittäin kannatettavana myös sitä, että Lounais-Suomen elinvoimakeskukselle säädetään velvollisuus kuulla kuntia, hyvinvointialueita ja saaristoasiain neuvottelukuntaa reittejä suunniteltaessa. Metsähallitus katsoi, että myös sitä tulisi kuulla silloin, kun reittien, liikennöintialueiden tai palvelutason muutoksilla on olennainen vaikutus sen hallinnoimiin valtion alueisiin tai kohteisiin. Svenska folkpartiet i Egentliga Finland rf korosti, että mahdollinen kohtuullista hintaa on voitava verrata Manner-Suomen joukkoliikenteeseen tai muihin vastaaviin tapauksiin.

Lausunnoissa kannatettiin yhteysalusliikenteen varautumisvelvollisuutta. Esimerkiksi Liikenne- ja viestintävirasto piti kannatettavana erityisesti sitä, että saariston yhteysalusliikenteen palveluntuottajalle säädetään erikseen velvollisuudesta varautua normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Mustasaaren kunnan mukaan varautumisvelvollisuus tulisi määritellä laajemmin, sen pitäisi koskea myös esimerkiksi Norrskäriä, Valassaaria ja muita Merenkurkun saaria, vaikka niissä ei ole yhteysalusliikennettä. Sen mukaan alue on kansallisen huoltovarmuuden kannalta hyvin tärkeä, ja lisäksi alueella on rikas luonto, joka on myös herkkä saasteille.

Suomenlinnaseura huomautti, että yhteysalusliikenne Suomenlinnaan tulisi järjestää yhteistyönä Lounais-Suomen elinvoimakeskuksen ja matkailutuloista hyötyvän Helsingin kaupungin kanssa. Lauttaliikenteen tulisi olla Suomenlinnan vakituksille asukkaille maksutonta samaan tapaan kuin elinvoimakeskuksen Saariston rengastiellä järjestämä liikenne. Tavoitteena on, että suomenlinnalaisten maksut olisivat yhdenvertaiset muiden saaristolaisten kanssa.

Väylä-virasto katsoi, että perusteluissa jää epäselväksi, missä määrin liikennejärjestelmän palvelutason kokonaisuudessaan tulisi seurata tätä muutosta ja tulisiko esimerkiksi yhteysalusliikenteen tarvitsemia vesiväyliä perustaa ja laiturirakenteita rakentaa sitä mukaa, kun yhteysalusliikenteen palveluihin tehtäisiin muutoksia. Yhteysalusliikenteen kehittämisen mahdollisesti edellyttämä vesiväylien parantaminen ja kehittäminen tulisi Väyläviraston käsityksen mukaan huomioida tarpeen mukaan perusväylänpidon ja kehittämishankkeiden rahoituksessa.

Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottaminen sekä saariston elinkeinotoiminnan edistäminen (9–10 §)

Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottamista koskevaa säännöstä pidettiin pääsääntöisesti hyvänä. Esimerkiksi Saaristoasiain neuvottelukunta pitää hyvänä, että 9 §:ssä on esitetty esimerkinomaisesti useita konkreettisia tapoja. Moni lausunnonantajista piti 9 §:ää selkeänä. Muun muassa Kemiönsaaren kunnan mukaan 9 §:n tavoite on hyvä, ja pykälässä esitetään käytännöllisiä keinoja. Metsähallitus piti 9 §:ää kannatettavana, mutta esitti perusteluissa täsmennettäväksi, että arvioinnissa otettaisiin huomioon myös esimerkiksi luontoarvot. Valtiovarainministeriö katsoi, että esitetty 9 § luo edellytykset saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottamisella saaristoa koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Sen mukaan pykälä ei luo viranomaisille uusia lakisääteisiä velvoitteita, vaan tarjoaa tarkoituksenmukaisen kokoelman keinoja, joilla saariston elinvoiman kehitystä ja erityispiirteitä voidaan ottaa huomioon. Suomen saaret ry korosti, että saariston elinvoiman ja erityispiirteiden huomioon ottaminen ei saa jäädä yksittäisten viranomaisten tai toimielinten harkinnanvaraiseksi, vaan sen tulee muodostua johdonmukaiseksi. Satakuntaliitto esitti säännöksen täsmenämistä niin, että säädöksestä kävisi selkeämmin ilmi toimenpiteitä toteuttavat tahot.

Sen sijaan Helsingin kaupunki katsoi, että 9 §:ssä esitetyt toimenpiteet ovat monilta osin hallinnollisesti raskaita: pykälää tulisi tulkita suppeasti siten, että erityispiirteiden huomioon ottaminen koskisi vain suoraan saaristoon liittyviä päätöksiä. Lieksan mukaan saaristovaikutusten arviointi on joissain kohdin perusteltua, mutta lainsäädännössä tulisi välttää asettamasta lisävelvoitteita kunnille. TEM huomautti, että pykälässä esitettyjä toteutusvaihtoehtoja on useita, joten muotoilu on liian väljä. Turvallisuuskomitean sihteeristö taas katsoi, että jatkotyössä tulisi arvioida, pitäisikö 9 § kirjoittaa velvoittavampaan muotoon.

Saariston elinkeinotoiminta edistämistä koskeva säännös sai pääosin myönteistä palautetta, mutta työ- ja elinkeinoministeriön mukaan saaristolakia ei tulisi nähdä tukien määrän lisäämistä mahdollistavana sääntelynä. Lisäksi se piti pykäläehdotusta vaikutuksiltaan vähämerkityksisenä, koska muun lainsäädännön perusteella myönnettävät tuet noudattavat niille asetettuja kriteerejä. Esimerkiksi Kustavin kunta, useat muut kunnat, Metsähallitus, Suomen kalankasvattajaliitto, Saaristoasiain neuvottelukunta ja MTK sen sijaan katsoivat, että säännös on kannatettava. Saaristoasiain neuvottelukunta katsoi, että saariston erityisolosuhteet ovat tuen tarvetta lisäävä tekijä, joten niiden huomioonottaminen tukitoimien suunnittelussa ja kohdennuksessa on perusteltua. Suomen saaret ry katsoi, että saariston erityisolosuhteiden huomioon ottaminen tukipolitiikassa on keskeistä paitsi alueellisen elinvoiman, myös kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

Alueiden käytön suunnittelu sekä avustus saariston luonnon, maiseman tai kulttuuriympäristön hoitoon (11–12 §)

Alueiden käytön suunnittelua koskevan säännökseen suhtauduttiin lausuntopalautteessa myönteisesti. Esimerkiksi Saaristoasiain neuvottelukunta piti tärkeänä, että saaristonäkökulmat tulevat systemaattisesti huomioonotetuiksi alueiden käytön suunnittelussa. Suomen saaret ry huomautti, että käytännön toteutus ratkaisee sen, kuinka hyvin saariston erityisolosuhteet huomioidaan suunnittelussa. Kymenlaakson liitto katsoi, että merialuesuunnittelun rooli tulisi tunnistaa osana suunnittelujärjestelmää. Myös Helsingin kaupungin mukaan pykälässä olisi hyvä mainita yhteys myös merialuesuunnitteluun, joka vaikuttaa sekä elinkeinoihin (esim. uusiutuva energia) että virkistys- ja matkailukäyttöön.

Turvallisuuskomitean sihteeristön mukaan Saaristolain tavoitteiden huomioiminen alueidenkäyttölain mukaisissa kaavoissa ja suunnittelussa tukee yhteiskunnan turvallisuusstrategian strategista tehtävää, joilla pyritään varmistamaan kestävä maankäyttö ja ympäristön turvaaminen. Tämä voi vahvistaa myös koko saaristoalueen kriisinkestävyyttä. Sen mukaan esityksen 11 § perusteluihin voisi harkita lisättäväksi, että saaristoa koskevassa kaavoituksessa ja muissa suunnitelmissa on huomioitava myös kriittisen infrastruktuurin resilienssi (viestintäverkot, varavoima, polttoaine- ja varaosahuolto, laiturit/satamat).

Avustusta saariston luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön hoitoon pidettiin hyvänä. Esimerkiksi Kemiönsaaren ja Kustavin kunnat kuitenkin huomauttivat, että rahoituksen olisi oltava pitkäjänteistä, eikä vuosikohtaisesta hausta riippuvaista. Varsinais-Suomen liitto pitää avustusta tärkeänä, ja katsoo että elinvoimakeskuksilla on kyky toimia avustusten myöntäjänä. Maaseutupolitiikan MaalleKo-

verkosto katsoi, että avustukset mahdollistavat paikallisten asukkaiden osallistumisen. Monet lausunnonantajat, esimerkiksi Suomenlinnaseura, kannattivat sitä, että avustusta voidaan myöntää myös saariston perinteisen kulttuuriympäristön rakennusten ja rakennelmien hoitoon ja vaalimiseen. Ympäristöministeriö esitti joitakin selventäviä tarkennuksia 11 ja 12 §:n perusteluihin. Finlands öar – Suomen saaret ry korosti, että avustusta pitäisi voida käyttää myös sisätilojen kunnostamiseen. Se katsoi lisäksi, että maa- ja karjatalouden mahdollistaminen tukee suoraan kulttuurimaiseman säilymistä. Se pyysi myös täsmentämään, mitä ”perinteisellä” kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan, sillä kulttuuriympäristö ei ole vain menneisyyden ilmiö, vaan se muodostuu jatkuvasti.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että saariston aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö on keskeinen osa suomalaista kulttuuripääomaa, joka tulee säilyttää ja ylläpitää sekä huomioida saaristolain uudistuksessa. Osassa lausuntopalautteesta ehdotettiin avustuksen nimen säilyttämistä edelleen saariston ympäristönhoitoavustuksena, jotta nimi olisi selkeä. Metsähallitus esitti, että pykälää voisi täydentää siten, että avustusta voitaisiin myöntää myös valtion toimijalle tai valtion liikelaitokselle.

Saariston tilanne- ja kehityskuva sekä saaristoasiain neuvottelukunta (13–14 §)

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattivat tilanne- ja kehityskuvan antamista. Esimerkiksi Maaseutupolitiikan MaalleKo-verkosto pitää erittäin tärkeänä, että saariston tilanne- ja kehityskuvan laatiminen kirjataan lakiin. Varsinais-Suomen liitto piti säännöksiä saariston tilannekuvan ajantasaisesta seurannasta perusteltuina. Kotkan kaupunki pitää tärkeänä, että tilanne- ja kehityskuvaan sisällytetään pelastustoimen ja varautumisen kustannus- ja toimintaympäristöanalyysi.

MTK piti tärkeänä, että saariston tilanne- ja kehityskuva saatetaan säännöllisesti eduskunnan tiedoksi. Näin voidaan lisätä politiikkatoimien vaikuttavuutta saaristossa ja edistää saaristokysymysten esilläoloa ja ratkaisuja osana valtakunnallista alueiden kehittämistä. MTK katsoi, että aluekehittämislain uudistamisen yhteydessä voidaan arvioida alueiden kehittämisen kokonaisuutta, ja sitä, olisiko tarpeen säätää aluekehittämistä koskevan tilannekuvan säännöllisestä (poliittisesta) käsittelystä kokonaisuudessaan – esimerkiksi kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikkaa koskien yhteisesti ja osa-alueittain.

Lieksan kunnan mukaan valtion velvoitteita erilaisten selvitysten ja katsausten tekemiseen ei pitäisi lisätä. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi, ettei tilanne- ja kehityskuva ole lainsäädännön tasolle kuuluvaa asiaa. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan alueiden tilannekuvaan ja kehitykseen liittyviä tarkasteluja tulisi pohtia kokonaisuutena, kun aluekehittämislain uudistaminen käynnistyy, eikä säätää erikseen yhdestä aluekehittämiseen kytkeytyvästä tilannekuvasta. Myös valtiovarainministeriö esitti harkittavaksi, onko saariston tilanne- ja kehityskuvan säännöllisestä laatimisesta eduskunnalle tarkoituksenmukaista säätää lailla vai voisiko se toteutua muuten.

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattivat saaristoasiain neuvottelukunnan toiminnan jatkamista ja pitivät tärkeänä, että neuvottelukunnassa otetaan huomioon eri saaristoalueiden edustus. Monet katsoivat, että saaristoasiain neuvottelukunta on edistänyt merkittävästi saaristolain tavoitteiden toteutumista ja vahvistanut saariston elinvoimaa.

Kustavin kunta huomautti, että pienten saaristokuntien edustus tulisi varmistaa erikseen, ja perusteluihin kirjata saaristokuntien mahdollisuus suoraan vuorovaikutukseen neuvottelukunnan kanssa. Suomen kalankasvattajaliiton näkemyksen mukaan neuvottelukunnassa on huomioitava riittävä elinkeinoelämän asiantuntemus ja edustus. MTK piti tärkeänä, että neuvottelukunnassa on poliittisen ja alueellisen edustavuuden lisäksi substanssiasiantuntemusta saariston elinkeinoista, yrittäjyydestä ja työllisyydestä. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi, että valtioneuvoston asetuksessa ei tulisi säätää neuvottelukunnan pääsihteerin sijainnista maa- ja metsätalousministeriössä. Svenska folkpartiet i Egentliga Finland rf kannatti asetusehdotusta, mutta korosti, että jäsenten tulee heijastaa saaristoalueita. Tämä on otettava huomioon puolueiden toimittaessa ehdotus jäseniksi. MTK:n mukaan saaristoasioiden neuvottelukunnassa tulee olla riittävä keskeisten elinkeinojen ja myös yksityisten maan- ja metsänomistajien edustus

Pääasialliset vaikutukset ja yleisperustelut

Valtiovarainministeriö katsoi, että lakiluonnos nykyaikaistaa saaristolakia ja päivittää sitä tarkoituksenmukaisella tavalla. Sen mukaan esitys ei lisää kuntien tai hyvinvointialueiden tehtäviä, eikä sillä ole merkittäviä valtion, kuntiin tai hyvinvointialueisiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

Se katsoi, että esitys tulee käsitellä kuntalain (410/2015) 13 §:n mukaisesti kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

Kustavin kunnan mukaan vaikutusten arvioinnissa tulisi selkeämmin kuvata taloudelliset vaikutukset saaristokunnille. MTK:n mukaan elinkeino- ja työllisyysvaikutuksiin olisi kiinnitettävä enemmän huomiota, sekä alueiden käytön ja elinkeinojen vaikutusten kohdalla huomioitava vaikutukset maan-, metsän- ja vesialueiden omistussuhteisiin ja omistusoikeuksiin. Maaseutupolitiikan MaalleKo-verkosto korosti, että taloudellisia vaikutuksia tulee arvioida tarkemmin. Sen mukaan kunnille ja hyvinvointialueille aiheutuvat kustannukset voivat olla merkittäviä, ja niiden läpinäkyvä arviointi on edellytys oikeanlaisille rahoitusratkaisuille. Hirvensalmen kunta piti tärkeänä, että kaikki saaristoperusteisiin johtavat laskentamallit ja luokitukseen liittyvät aineistot ovat julkisia.

Maalahden kunta huomautti, että haasteena on saariston luonnon monimuotoisuuden ja saariston elinvoimaisuuden yhdistäminen esimerkiksi Merenkurkun alueella, jonne suunnitellaan luonnonsuojelualuetta. Maalahden kunta piti puutteena sitä, että hallituksen esityksessä ei käsitellä merituulivoimaa, jolla on vaikutuksia sekä monimuotoisuudelle että toisaalta saariston elinvoimaisuudelle. Maalahden kunta piti tärkeää, että valtioneuvosto seuraa, että saaristossa todellisuudessa on mahdollisuudet esimerkiksi kouluun ja päivähoitoon, ja että yhdenvertaisuus toteutuu rahoituksen avulla.

MTK:n mukaan huoltovarmuuteen, ruokatuotantoon ja turvallisuusnäkökohtiin (mukaan lukien maanpuolustus) tulisi kiinnittää enemmän huomiota.